Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
Dobrovičova č. 12, 812 66 Bratislava
Štátna veterinárna a potravinová správa SR
Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

Národný program eradikácie moru a hniloby včelieho plodu na roky 2024-2025

Predložil:
prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc.
Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:
Ing. Richard Takáč
Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Bratislava, december 2023

NÁRODNÝ PROGRAM ERADIKÁCIE MORU A HNILOBY VČELIEHO PLODU NA ROKY 2024 - 2025

1. Cieľ programu

2. Zákonné právomoci

3. Kritériá a poučenie o chorobe

    3. 1. Epizootologická situácia na Slovensku

    3. 2.Analýza odhadovaných nákladov na roky 2024-2025

    3. 3. Trvanie národného programu eradikácie moru a hniloby včelieho plodu

    3. 4. Vykonávanie veterinárnych kontrol v rámci programu monitoringu moru a hniloby včelieho plodu

    3. 5. Opis a vymedzenie geografickej oblasti, v ktorej sa bude program uplatňovať

    3. 6. Hlásenie všetkých podozrivých alebo potvrdených ohnísk v sledovanej oblasti

    3. 7. Kontrola

    3. 8. Premiestňovanie včelstiev

    3. 9. Odber a zasielanie vzoriek

    3. 10. Opatrenia pri potvrdení moru a hniloby včelieho plodu

4. Diagnostika

5. Pravidlá náhrady strát včelárom

Príloha č.1
Vzor „Sprievodný doklad na premiestnenie včelstiev v rámci Národného programu eradikácie moru a hniloby včelieho plodu v Slovenskej republike na roky 2024-2025“

Príloha č. 2
Vzor „Potvrdenie o vykonaní klinickej prehliadky včelstiev na prítomnosť moru a hniloby včelieho plodu“

Príloha č. 3
Vzor „ Záznam o likvidácii včelstiev“

Príloha č. 4
Usmernenie presunu včelstva za znáškou podľa kvitnutia medonosných rastlín: Kočovný poriadok.

1. Cieľ programu

Cieľom programu je eradikovať ohniská moru včelieho plodu a ohniská hniloby včelieho plodu (ďalej len „MVP“ a „HVP“) v chovoch včiel na celom území Slovenskej republiky. Ozdravením chovov sa zlepší zdravotný stav, znížia sa straty na produkcii medu a ďalších včelích produktoch, zabezpečí sa optimálne opelenie poľnohospodárskych kultúr a ostatných rastlín.

Program eradikácie je záväzný pre všetkých chovateľov včiel na území Slovenskej republiky. Program eradikácie sa každoročne vyhodnocuje a na základe analýzy dosiahnutých výsledkov sa upravuje.

2. Zákonné právomoci

Zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 39/2007 Z. z.“).

Zákon č. 277/2023 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 277/2023 Z. z.“).

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 285/2017 Z. z. o identifikácii a registrácii včelstiev (ďalej len „vyhláška č.285/2017 Z. z.“).

Zákon č. 315/2001 Z. z. o hasičskom a záchrannom zbore (ďalej len „zákon č. 315/2001 Z. z.“).

Nariadenie EP a Rady (EÚ) 2016/429 o prenosných chorobách zvierat a zmene a zrušení určitých aktov v oblasti zdravia zvierat (ďalej len „Nariadenie EP a Rady (EÚ) 2016/429“).

Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2018/1882 o uplatňovaní niektorých pravidiel prevencie a kontroly chorôb na kategórie chorôb zo zoznamu a o vytvorení zoznamu druhov a skupín druhov predstavujúcich značné riziko šírenia uvedených chorôb zo zoznamu.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1308/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa vytvára spoločná organizácia trhov s poľnohospodárskymi výrobkami, a ktorým sa zrušujú nariadenia Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007 (Ú. v. EÚ L 347, 20. 12. 2013) v znení nariadenia (EÚ) č. 1310/2013 (Ú. v. EÚ L 347, 20. 12. 2013), v znení delegovaného nariadenia (EÚ) 2016/1166 (Ú. v. EÚ L 193, 19. 7. 2016), v znení delegovaného nariadenia (EÚ) 2016/1226 (Ú. v. EÚ L 202, 28. 7. 2016).

Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2015/1366 z 11. mája 2015, ktorým sa dopĺňa nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1308/2013, pokiaľ ide o pomoc v odvetví včelárstva (Ú. v. EÚ L 211, 8. 8. 2015).

Vykonávacie nariadenie Komisie (EÚ) 2015/1368 zo 6. augusta 2015, ktorým sa stanovujú pravidlá uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 1308/2013, pokiaľ ide o pomoc v sektore včelárstva (Ú. v. EÚ L 211, 8. 8. 2015).

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1069/2009, ktorým sa stanovujú zdravotné predpisy týkajúce sa živočíšnych vedľajších produktov a odvodených produktov neurčených na ľudskú spotrebu a ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1774/2002 (ďalej len „nariadenie (ES) č. 1069/2009“) - odkaz (Úradný vestník EÚ L 300 zo 14.11.2009).

Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 148/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výnimkách pri zbere, preprave a odstraňovaní vedľajších živočíšnych produktov a o použití vedľajších živočíšnych produktov na osobitné kŕmne účely.

3. Kritériá a poučenie o chorobe

Mor včelieho plodu (MVP) je infekčná choroba plodu vyvolaná grampozitívnou sporulujúcou tyčinkovitou baktériou – *Paenibacillus larvae*, subsp. larvae postihujúce včely druhu včela medonosná (*Apis mellifera*), ktoré podlieha povinnému hláseniu WOAH (OIE) a podľa zákona č.39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti patrí k chorobám, ktoré podliehajú hláseniu, prevencii a kontrole pri obchodoch. Ochorenie postihuje larvy včelích matiek, trúdov aj robotníc. Dospelé včely nie sú postihnuté. Baktéria sa vyskytuje v dvoch formách: vo vegetatívnej forme (tyčinkovitý tvar) a vo forme spór (oválny tvar). Pre včely sú infekčné len spóry. Larvy mladšie ako 53 hodín sa nakazia prehltnutím spór v prijímanej potrave. Staršie larvy nie sú vnímavé. V tráviacom trakte larvy spóry vyklíčia na vegetatívnu formu a pomnožia sa. Po zaviečkovaní larvy hynú na celkovú sepsu. Len pri masívnom nakazení veľmi mladých lariev hynie plod už pred zaviečkovaním. Nové spóry sa formujú po uhynutí plodu. Nákaza má chronický priebeh. Prvé klinické príznaky, okrem medzerovitosti, sa vo včelstvách môžu prejaviť za niekoľko mesiacov až 1 rok po infekcii. Klinické príznaky sa prejavia až u zaviečkovaného plodu. Plást býva nepravidelne zakladaný (medzerovitý plod), viečka postihnutých buniek sú stmavnuté, prepadnuté a občas prederavené. Napadnuté larvy menia farbu z perleťovo bielej na šedo-žltú až tmavohnedú a rozpadajú sa na lepkavú, hlienovitú hmotu, ktorá sa dá z bunky vytiahnuť ako vlákno dlhé niekoľko centimetrov. Pri vyťahovaní uhynutej larvy sa tvoria nitky. Konečným štádiom rozkladu larvy je príškvar, ktorý pevne lipne na spodnej stene bunky. Nákaza sa šíri hlavne infikovanou potravou, zalietnutými včelami a rojmi, rabovkou, infikovanými plástmi, úľmi a včelárskym príslušenstvom, môžu ju rozširovať aj rôzne druhy parazitov a iní škodcovia. Nákaza nie je prenosná na človeka. Kvalita medu nie je ochorením ovplyvnená. Na ľudský konzum je med nezávadný, nesmie sa však použiť na včelárske účely. Pri podozrení na výskyt (klinická prehliadka) sa choroba musí potvrdiť laboratórnym vyšetrením plodového plástu. **Choroba sa nelieči**, rieši sa likvidáciou klinicky pozitívnych včelstiev, u ktorých bol laboratórnym vyšetrením potvrdený pôvodca MVP *Paenibacillus larvae* a spáliteľného materiálu v ohnisku choroby a ozdravením ostatných včelstiev v ohnisku choroby alebo likvidáciou všetkých včelstiev a spáliteľného materiálu v ohnisku.

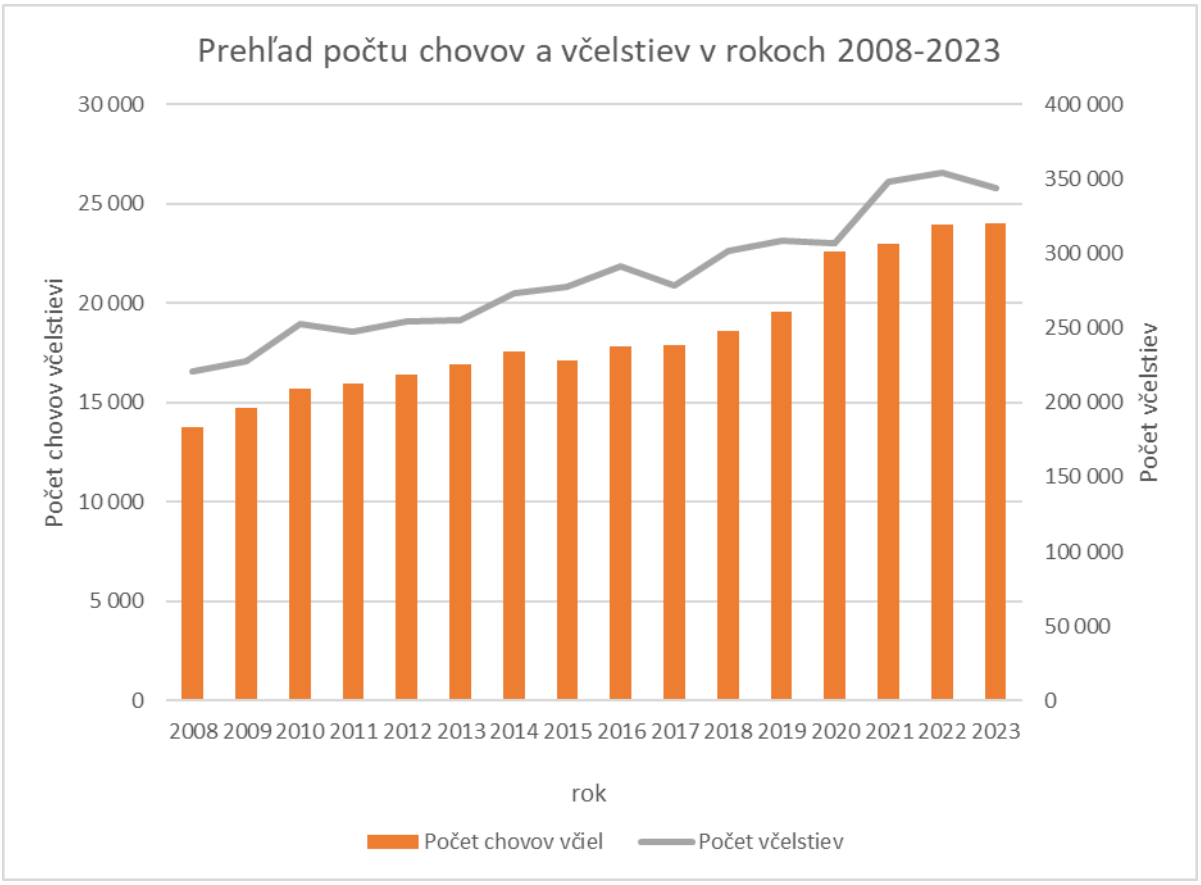
Hniloba včelieho plodu (HVP) je nebezpečná bakteriálna choroba postihujúca larvy v štádiu tzv. „stočeného červa“ (vek 4-5 dní). Hnilobu včelieho plodu spôsobujú grampozitívne baktérie *Melissococcus plutonius* Okrem tohoto sa môžu pri hnilobe vyskytovať ešte aj sekundárne (príležitostné) patogény ako *Paenibacillus alvei, Bacterium eurydice, Enterococcus faecalis, Enterococcus faecium, Bacillus laterosporus, Bacillus gracillesporus* a iné.. Choroba sa prejaví u nezaviečkovaného plodu, infikované larvy strácajú článkovanie, ich telo mäkne farba sa mení z perleťovobielaj na žltú až tmavohnedú, pri vyťahovaní sa netvoria nitky ako pri more včelieho plodu. Larvy sa po uhynutí rýchlo rozkladajú, po vyschnutí vytvárajú príškvar, ktorý sa dá ľahko odstrániť, pach odumretých lariev je odporne hnilobný až ostro kyslý. Hniloba včelieho plodu sa vyskytuje prevažne u slabých včelstiev. Nákaza sa šíri rovnako ako mor včelieho plodu. Diagnostika – laboratórne vyšetrenie uhynutých lariev alebo príškvaru. **Choroba sa nelieči.**

3.1. Epizootologická situácia na Slovensku

3.1.1. Počty včelstiev

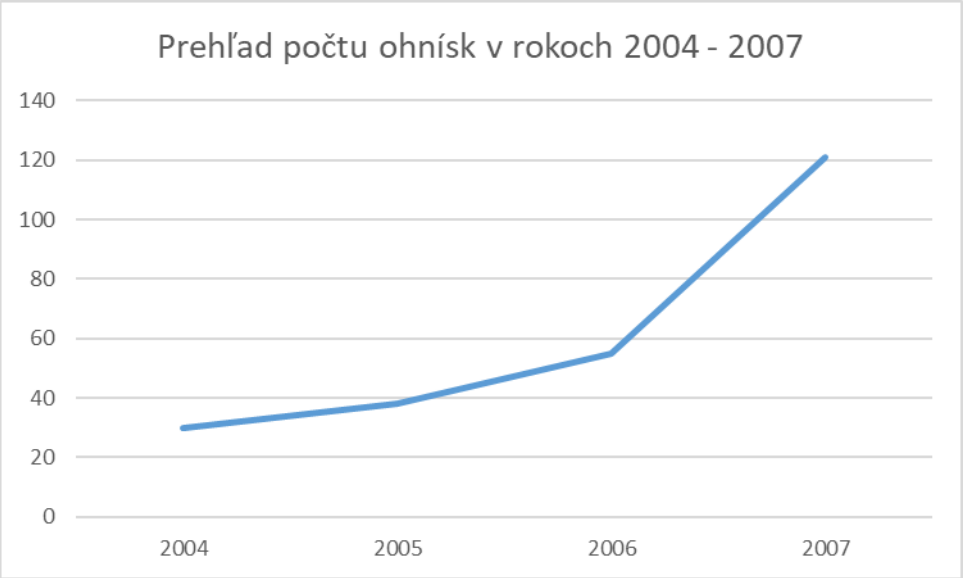
V roku 2004 bolo približne 224 641 včelstiev na Slovensku. Nasledujúci rok sa počet včelstiev zvýšil na 276 518 a v roku 2006 bol zaznamenaný pokles včelstiev o 30 259 v porovnaní s rokom 2005.

Nakoľko databáza pre centrálny register včelstiev bola vytvorená až v roku 2007, počty včelstiev za predchádzajúce obdobie nie sú presné. Od roku 2008 počet chovov včiel a počet chovaných včelstiev má stúpajúcu tendenciu.

3.1.2. Porovnanie výskytu aktívnych ohnísk moru včelieho plodu (ďalej len „ohnísk“) v jednotlivých rokoch pred zavedením Národného programu monitoringu moru včelieho plodu na roky 2008 – 2009.

Najnižší výskyt ohnísk bol v roku 1981 (12 ohnísk). Nasledoval vzostup počtu ohnísk MVP. V roku 1989 boli vykonané rozsiahle klinické prehliadky včelstiev na účely zistenia aktuálnej nákazovej situácie MVP a bolo zistených celkovo 179 ohnísk. Najvyšší počet ohnísk 192 bol v roku 1994. Zdravotná situácia bola natoľko vážna, že v roku 1994 bola založená expertná skupina, ktorej cieľom bolo riešiť kritickú situáciu v chove včiel.

3.1.3. Porovnanie výskytu aktívnych ohnísk MVP v priebehu realizácie Národného programu monitoringu moru včelieho plodu na roky 2008 – 2009 a v priebehu realizácie Národného eradikačného programu moru včelieho plodu v rokoch 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 a 2023.

3.1.4. Výskyt aktívnych ohnísk HVP

Hniloba sa na území Slovenska už dlhšie obdobie nevyskytla, ale rozsahom škôd, ktoré dokáže spôsobiť, nestráca na svojom význame. Nedisponujeme kompletnými záznamami o výskyte hniloby v minulosti, ale podľa výkazu nákaz v Slovenskej republike z roku 1999 bolo v danom roku evidované jedno ohnisko a v roku 2004 a nasledujúcich sa už prítomnosť žiadnych nových ohnísk nespomína. Z dôvodu, že v Českej republike bol v roku 2015 potvrdený výskyt HVP Slovenská republika zaradila v roku 2016 do eradikačného programu na MVP v prípade negatívneho výsledku bakteriologického vyšetrenia plodového plástu na *Paenibacillus larvae* aj vyšetrenie za účelom potvrdenia alebo vylúčenia HVP. V roku 2020 bolo po niekoľkých rokoch bez výskytu HVP potvrdené jedno nové ohnisko na východnom Slovensku. V roku 2021 boli potvrdené 2 nové ohniská v okrese Stará Ľubovňa. V roku 2022 bolo potvrdených 9 ohnísk hniloby včelieho plodu v okresoch Stropkov, Snina Stará Ľubovňa, Žiar nad Hronom a Námestovo. V roku 2023 bolo potvrdené jedno nové ohnisko v okrese Poprad.

3.2. Analýza odhadovaných nákladov na rok 2024

Vyšetrenie	**Predpokladaný počet vzoriek**	**Jednotkové náklady (EUR)**	**Celkové náklady (EUR)**
Klinické vyšetrenie včelstiev	300 000	2,00	600 000
Bakteriologické vyšetrenie včelích plástov MVP	650	16,80	10 920
PCR vyšetrenie včelích plástov HVP	65	49,00	3 185
Paušálne výdavky	1 300	40	52 000

Analýza odhadovaných nákladov na rok 2025

Vyšetrenie	Predpokladaný počet vzoriek	Jednotkové náklady (EUR)	Celkové náklady (EUR)
Klinické vyšetrenie včelstiev	300 000	2,00	600 000
Bakteriologické vyšetrenie včelích plástov MVP	650	16,80	10 920
PCR vyšetrenie včelích plástov HVP	65	49,00	3 185
Paušálne výdavky	1 300	40,00	52 000

Suma na paušálne výdavky je určená na nákup ochranných pracovných prostriedkov, dezinfekčných prostriedkov, náradia, kancelárskych potrieb a pod.. Suma bude jednorazovo vyplatená každému asistentovi úradného veterinárneho lekára, ktorý bude poverený miestne a vecne príslušnou regionálnou veterinárnou a potravinovou správou podľa § 10 ods.11 zákona č. 39/2007 Z. z..

3.3. Trvanie národného programu Eradikácie MVP a HVP (ďalej len „program eradikácie MVP a HVP“)

Program eradikácie MVP a HVP bude realizovaný v období dvoch rokov, v prípade nepriaznivej epizootologickej situácie bude realizovaný aj v nasledujúcom období.

3.4. Vykonávanie veterinárnych kontrol v rámci programu monitoringu MVP a HVP

Za vykonávanie veterinárnych kontrol je zodpovedná Štátna veterinárna a potravinová správa Slovenskej republiky.

Veterinárne kontroly budú vykonávané prostredníctvom úradných veterinárnych lekárov, poverených asistentov úradných veterinárnych lekárov a poverených súkromných veterinárnych lekárov v súlade so zákonom č. 39/2007 Z. z..

3.5. Opis a vymedzenie geografickej oblasti, v ktorej sa bude program uplatňovať

Program monitoringu MVP a HVP sa bude uplatňovať na celom území Slovenskej republiky (ďalej len „SR“).

3.6. Hlásenie všetkých podozrivých alebo potvrdených ohnísk v sledovanej oblasti

V súlade s § 20 ods. 5 zákona č. 39/2007 Z. z. na účely prevencie a kontroly chorôb zvierat, uvedených v prílohách č. 4 a 5 je vlastník alebo držiteľ zvierat povinný hlásiť orgánu veterinárnej správy podozrenie alebo výskyt chorôb.

Podľa § 37 ods. 2 písm. a) bod 1. zákona č. 39/2007 Z. z. vlastník a držiteľ je povinný hlásiť orgánu veterinárnej správy bezodkladne každé podozrenie na chorobu, úhyn zvieraťa a umožniť jeho vyšetrenie.

3.7. Kontrola

Príslušná regionálna veterinárna a potravinová správa (ďalej len „RVPS“) zabezpečí klinické vyšetrenie všetkých včelstiev na prítomnosť MVP a HVP vo svojej pôsobnosti 1x ročne jedným z nasledujúcich spôsobov alebo ich kombináciou:

a) klinické prehliadky vykonajú poverení asistenti úradných veterinárnych lekárov podľa prideleného rajónu v rámci prehliadok včelstiev v termíne od 1. apríla do 31. augusta príslušného kalendárneho roka,

b) klinické prehliadky vykonajú úradní veterinárni lekári z príslušnej RVPS alebo poverení súkromní veterinárni lekári v termíne od 1. apríla do 31. augusta príslušného kalendárneho roka,
c) v prípade preukázania potreby/požiadavky poľnohospodárskej prevádzky opeľovania kvitnúcich stromov/rastlín, RVPS môže za predpokladu splnenia legislatívnych požiadaviek (vyšetrenia meliva s negatívnym výsledkom, kočovný poriadok) zabezpečiť klinické vyšetrenie včelstiev na prítomnosť MVP povoliť kočovanie pred 1. aprílom daného roku.

3.8. Premiestňovanie včelstiev

Príslušná RVPS, v pôsobnosti ktorej majú včelstvá trvalé stanovište, po preverení nákazovej situácie v miestach určenia zadaných vlastníkom alebo držiteľom zvierat vydáva na premiestnenie včelstiev sprievodný doklad (platí pre kočovanie/predaj/darovanie/iný dôvod premiestnenia). Vzor sprievodného dokladu tvorí prílohu tohto programu. K premiestneniu včelstiev alebo ich súčastí je zároveň potrebné oboznámiť pred vydaním sprievodného dokladu všetky príslušné RVPS na územie ktorých sa majú včelstvá alebo ich súčasti premiestniť. Ak dôjde k zmene v nákazovej situácii v chovoch včiel v mieste trvalého alebo prechodného stanovišťa včelstiev ako aj v mieste, kam sa majú včelstvá, resp. ich súčasti premiestniť, úradný veterinárny lekár príslušnej RVPS zruší písomný súhlas, ktorý vydal. Prikočovanie a návrat z kočovania vlastník do 2 dní v elektronickej podobe zaznamená v centrálnom registri. Po skončení premiestňovania včelstiev za účelom kočovania musí byť kópia sprievodného dokladu do 30 dní od skončenia kočovania vrátená na RVPS, ktorá ho vydala.

Zakazuje sa:

1) premiestňovať včelstvá (aj odložence, zmetence, oplodňáky a včelie matky) a ich súčastí v prípade pozitívneho podozrenia na MVP a HVP až do vylúčenia MVP a HVP,
2) premiestňovať včelstvá (aj odložence, zmetence, oplodňáky a včelie matky) a ich súčasti do ohnísk a ochranných pásiem, z ohnísk a ochranných pásiem, ako aj v ohniskách a ochranných pásmach vyhlásených v dôsledku výskytu MVP alebo HVP,
3) premiestňovať použité, prázdne úle a kočovné vozy z ohniska a ochranného pásma MVP alebo HVP bez vykonanej dezinfekcie v zmysle platných veterinárnych predpisov. O vykonanej dezinfekcii musí včelár predložiť potvrdenie od úradného veterinárneho lekára,
4) výnimky v prípade mimoriadnych udalostí (napr. živelná pohroma) povoľuje príslušná RVPS.

3.9. Odber a zasielanie vzoriek

Postup pri odbere vzorky plodového plástu na bakteriologické vyšetrenie za účelom potvrdenia alebo vylúčenia MVP a HVP je nasledovný:

a) odoberie sa podozrivý plodový plást bez medu alebo bez cukrových zásob o veľkosti minimálne10 x 15 cm s obsahom minimálne 10 ks včelieho plodu; v prípade značnej medzerovitosti je možné zaslať celý rámik,
b) vzorky plodových plástov sa odoberajú preferovane v termíne od 1. apríla do 30. septembra príslušného kalendárneho roka, odber je možný aj mimo tohto termínu, ale len v prípade ak vzorka o veľkosti minimálne10 x 15 cm obsahuje aspoň 10 ks včelieho plodu; v prípade značnej medzerovitosti je možné zaslať celý rámik,

c) vzorky plodových plástov sa balia do pevného, priedušného obalu (napr. papierového) a následne do pevného obalu tak, aby vzorka nebola poškodená,
d) každá vzorka musí byť správne označená a odoslaná spolu s potvrdenou žiadankou RVPS na laboratórne vyšetrenie.

V prípade negatívneho výsledku laboratórneho vyšetrenia plodového plástu na MVP, referenčné laboratórium pre choroby včiel vykoná u týchto vzoriek aj vyšetrenie za účelom potvrdenia alebo vylúčenia HVP.

3.10. Opatrenia pri potvrdení MVP a HVP

Pri laboratórnom potvrdení MVP (pozitívny výsledok bakteriologického vyšetrenia plodového plástu na prítomnosť *Paenibacillus larvae*) alebo pri laboratórnom potvrdení HVP (pozitívny výsledok PCR vyšetrenia plodového plástu na prítomnosť *Melissococcus plutonius*) postupuje príslušná RVPS nasledovne:

a) vymedzí ohnisko choroby (stanovište včelstiev) a ochranné pásmo v okruhu najmenej 3 km, v prípade ak ochranné pásmo zasahuje na územie v pôsobnosti inej/iných RVPS informuje dotknutú(é) RVPS o potrebe vydať opatrenia platné pre ochranné pásmo na jej území. Zrušenie platných opatrení pre ochranné pásmo sa vykoná v súčinnosti všetkých dotknutých RVPS súčasne. V prípade ak ochranné pásmo zasahuje na územie susediaceho štátu bezodkladne informuje ŠVPS SR,
b) zakáže presuny včelstiev (aj odložencov, zmetencov a odložencov), matiek, včelárskych zariadení v ochrannom pásme, z ochranného pásma a do ochranného pásma,
c) rozhodne o
   ca) vykonaní likvidácie všetkých klinicky pozitívnych včelstiev vo včelnici, v ktorej bol laboratórnym vyšetrením potvrdený pôvodca MVP *Paenibacillus larvae* alebo pôvodca HVP *Melissococcus plutonius* a spáliteľného materiálu v ohnisku choroby, a o ozdravení ostatných včelstiev (aj odložencov a zmetencov) v ohnisku choroby,

   alebo

   cb) vykonaní likvidácie všetkých včelstiev vo včelnici, v ktorej bol laboratórnym vyšetrením potvrdený pôvodca MVP *Paenibacillus larvae* alebo pôvodca HVP *Melissococcus plutonius* (aj odložencov a zmetencov) a spáliteľného materiálu v ohnisku choroby, ak
      1. ide o opakovaný výskyt choroby v chove alebo
      2. nie je dodržaná jedna tretina obnovy včelieho diela v plodisku ročne, tzn. v úli sa vyskytujú plásty staršie ako tri roky alebo
      3. sa na včelnici nachádzajú prázdne úle so včelím dielom, prístupné zalietavaniu včiel alebo
      4. ide o málopočetný chov (do 5 včelstiev) alebo
      5. v chove neboli dodržané opatrenia nariadené príslušným orgánom veterinárnej správy pri podozrení z výskytu choroby
d) v prípade rozhodnutia RVPS podľa bodu 3.10. ca) súbežne nariadi sprísnený hygienický režim zdravých včelstiev a sprísnený veterinárny dozor v ohnisku choroby, v rámci ktorého je potrebné vykonať,
   da) komisionálnu likvidáciu pozitívnych včelstiev (aj odložencov a zmetencov) na včelnici vysírením a následným spálením a likvidáciu všetkého spáliteľného materiálu za účasti úradného veterinárneho lekára
   db) dezinfekciu pôdy pod a pred letáčmi likvidovaných a zdravých včelstiev, dezinfekciu stabilných včelínov, kočovných vozov, napájadiel a všetkého

kovového materiálu. Kovové príslušenstvo sa najskôr mechanicky očistí a následne sa opáli plameňom. Po preoraní sa na dezinfekciu pôdy použije 10 – 20 % roztok haseného vápna alebo vápenného mlieka v množstve 10 l/m². Stabilné včelíny a kočovné vozy sa najskôr mechanicky očistia a potom dezinfikujú 5 % horúcim roztokom hydroxidu sodného alebo draselného (prípadne inou látkou s obsahom aktívneho kyslíka napr. Persteril alebo prípravkom na báze aktívneho chlóru napr. Savo) za účasti asistenta úradného veterinárneho lekára

dd) vytočenie plástov z medníka so zásobami s následnou dezinfekciou medometu. Med nesmie byť použitý na včelárske účely

de) ozdravenie včelstiev podľa nasledovného postupu:

1. negatívne včelstvá sa osadia na medzistienky do čistých vydezinfikovaných úľov obdobným spôsobom ako pri tvorbe zmetencov. Ak prázdne úle nie sú k dispozícii, zmetenec sa dočasne umiestni do náhradného úľa alebo medníka a po dezinfekcii plodiska sa vráti späť. Následne sa dezinfikuje aj medník. Výstavbu diela je potrebné podporovať podnecovacím kŕmením,

2. včelstvá slabé, ktoré obsadzujú štyri a menej plástov sa likvidujú. Vosk z voštín ostatných plástov plodiska a prázdnych plástov medníka je po pretavení určený len na technické účely

e) RVPS v rámci nariadených opatrení povolí odstránenie usmrtených určených včelstiev a včelích produktov na mieste (uvedie konkrétne miesto) spálením za dodržania požiadaviek §9 ods. 2 písm. d) a e) vyhlášky Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 148/2012, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výnimkách pri zbere, preprave a odstraňovaní vedľajších živočíšnych produktov a o použití vedľajších živočíšnych produktov na osobitné kŕmne účely,

f) nariadi v ohnisku a ochrannom pásme likvidáciu všetkých rojov neznámeho pôvodu, informuje o ohnisku, ochrannom pásme a potrebe likvidovať roje miestne príslušný hasičský a záchranný zbor a mestský/obecný úrad,

g) RVPS nariadi vykonanie klinických prehliadok všetkých včelníc v ochrannom pásme,

h) RVPS zabezpečí podľa § 8 ods. 3 písm. a) v ochrannom pásme veterinárnu kontrolu a vykoná klinické vyšetrenie všetkých včelstiev aj vo včelniciach, kde nie je známy majiteľ a v prípade podozrenia na MVP a HVP odoberie plodové plásty na potvrdenie prípadne vylúčenie MVP alebo HVP. Postup v prípade pozitívneho výsledku na MVP a HVP bude riešiť usmernenie ŠVPS SR,

i) nariadi opakované vyšetrenie včelstiev v ohnisku a ochrannom pásme po uplynutí pozorovacej doby. V prípade pozitívneho klinického nálezu sa odoberie vzorka plodového plástu podľa bodu 3.8.a) a zašle sa na laboratórne vyšetrenie.

Podľa §3 ods. 2 písm. c) zákona 315/2001 Z. z. sa Hasičský a záchranný zbor podieľa na likvidácii ohnísk nákaz zvierat. Protipožiarne podmienky likvidácie včelstiev a všetkého spáliteľného materiálu v ohnisku stanovuje miestne a vecne príslušné okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru.

Pri polystyrénových úľoch a plastových súčastiach sa jedná o odpad 18 02 02, odpady, jeho zber a zneškodňovanie podliehajú osobitným požiadavkám z hľadiska prevencie nákazy, takýto odpad patrí do kategórie NEBEZPEČNÝ odpad. Takýto odpad sa likviduje v spaľovni. Pred spálením polystyrénových úľov a plastových súčastí je potrebné, aby RVPS kontaktovala priamo prevádzkovateľa spaľovne a dohodla podmienky likvidácie.

Zoznam všetkých spaľovní odpadov prevádzkovaných v Slovenskej republike je možné nájsť v Programe odpadového hospodárstva SR na roky 2021-2025

https://www.minzp.sk/files/sekcia-enviromentalneho-hodnotenia-riadenia/odpady-a-obaly/registre-a-zoznamy/poh_sr_2021_2025_vestnik.pdf

3.11. Vyhlásenie choroby za zdolanú

Príslušná RVPS vyhlási chorobu za zdolanú ak

a) sú v ohnisku zlikvidované všetky včelstvá a spáliteľný materiál, v ochrannom pásme sú vykonané klinické prehliadky s negatívnym výsledkom po uplynutí pozorovacej doby 3 mesiace a v ohnisku bola vykonaná záverečná dezinfekcia alebo

b) sú v ohnisku zlikvidované klinicky pozitívne včelstvá, v ktorých bol laboratórne potvrdený pôvodca MVP/HVP a je zlikvidovaný spáliteľný materiál a ostatné klinicky negatívne včelstvá boli ozdravené, v ohnisku ochrannom pásme boli vykonané opakované klinické prehliadky s negatívnym výsledkom a v ohnisku bola vykonaná záverečná dezinfekcia po uplynutí pozorovacej doby 1 roka.

3.12. Systém registrácie včelstiev zahrnutých v programe

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky poverilo vedením Centrálneho registra včelstiev Plemenárske služby Slovenskej republiky š. p..

4. Diagnostika

Diagnostiku MVP a HVP vykonáva Národné referenčné laboratórium pre zdravie včiel, ktorým je Veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín (ďalej iba „VPÚ DK“). Vyšetrenie úradných vzoriek meliva môže v spolupráci s VPÚ DK vykonávať aj Veterinárny a potravinový ústav Bratislava a Veterinárny a potravinový ústav Košice.

5. Pravidlá náhrady strát včelárom

Úhradu škôd a nákladov spôsobených pri výskyte moru včelieho plodu alebo hniloby včelieho plodu nariadenými opatreniami sa poskytuje vlastníkovi zvierat v súlade s ustanoveniami zákona č. 277/2023 Z. z. a podľa zákona č. 280/2017 Z. z. o poskytovaní podpory a dotácie v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka a o zmene zákona č. 292/2014 Z. z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Príloha č. 1

SPRIEVODNÝ DOKLAD - vzor

na premiestnenie včelstiev*
v rámci Národného programu eradikácie moru a hniloby včelieho plodu v Slovenskej republike na roky 2024-2025

Por. číslo: .../RVPS/mm/rrrr

Vlastník/držiteľ (meno).....ulica.....

Obec..... okres.....kraj.....

Stanovište včelstiev(adresa).....Registračné číslo: .....

Úradný veterinárny lekár RVPS ..... potvrdzuje, že včelstvá:

a) boli pred premiestnením podrobené klinickej prehliadke včelstiev najviac 14 dní pred premiestnením a neprejavovali žiadne klinické príznaky ochorenia,
b) nepochádzajú z chovu alebo z oblasti, ktoré podliehajú zákazu premiestňovania,
c) pochádzajú z registrovaného chovu, ktorý plní podmienky národného programu eradikácie moru a hniloby včelieho plodu na príslušný rok

Sprievodný doklad platí po celú dobu premiestňovania

Po skončení premiestňovania včelstiev za účelom kočovania musí byť kópia sprievodného dokladu do 30 dní od skončenia kočovania vrátená na RVPS, ktorá ho vydala

V ..... dňa .....

.....
Podpis úradného veterinárneho lekára, odtlačok pečiatky

Vyhlásenie vlastníka/držiteľa o mieste premiestnenia**

Poradové číslo	Dátum premiestnenia	Počet včelstiev	Premiestňované z obce	Premiestňované do obce	Účel premiestnenia	Poznámka

.....
podpis vlastníka/držiteľa

* premiestňovanie za účelom kočovania, predaja včelstiev, predaja včelích matiek a za iným účelom (uviesť aký)
**v prípade premiestňovania včelstiev musia byť zaznamenané počty včelstiev a všetky predpokladané miesta premiestnenia pred potvrdením sprievodného dokladu

Príloha č.2

Potvrdenie o vykonaní klinickej prehliadky včelstiev na prítomnosť moru a hniloby včelieho plodu

Meno majiteľa: …….....
Adresa : …….....
Registračné číslo chovu: .....

Stanovište včelstiev (ak nie je totožné s adresou majiteľa- uviesť č. parcely, kataster obce) :
.....

A / Stav včelnice a včelstiev

Počet rezervných úľov :…….....
Počet rezervných rámikov s medzistienkami :…….....
Spôsob uskladnenia a ošetrenia plástov:…….....
……
Počet obsadených úľov: …….
Odoberateľné dná úľov: áno - nie *
Minimálne tretinová obnova diela plodiska medzistienkami, alebo vystavanými panenskými plástmi počas včelárskej sezóny: áno - nie *
Počet včelstiev : 1,silných :……2, stredne silných :……...3,slabých :…….

B / Dezinfekcia vykonávaná na včelnici
Včelárskych pomôcok a zariadení : áno - nie */ čím:…….....
…….
Dezinfekcia každoročne jednej tretiny používaných úľov: áno - nie */ posledná kedy : ……...
čím:…….

C / Výsledok klinickej prehliadky včelstiev
Čísla úľov s pozitívnym klinickým nálezom moru včelieho plodu :
…….....
Druh odobratých vzoriek :…….. .....
Vzorky odoslané na vyšetrenie do: ŠVPÚ Dolný Kubín
Dňa : .....

Prehliadku včelstiev vykonal / meno /** :……...

V : ..... dňa : ……...

…… ……
podpis včelárskeho odborníka**, ktorý klinickú prehliadku vykonal, pečiatka
podpis majiteľa včelstiev

*/ čo sa nehodí prečiarknite
**/ veterinárny lekár alebo asistent úradného veterinárneho lekára
Poznámka: V prípade pozitívneho klinického nálezu okamžite oznámiť podozrenie na príslušnú RVPS pričom sa odoberú vzorky na laboratórne vyšetrenie (vzorka 10×15 cm vyrezaná z podozrivého plodového plástu).

Príloha č. 3

Záznam o likvidácii včelstiev

v rámci Národného programu eradikácie moru a hniloby včelieho plodu v Slovenskej republike na roky 2024 - 2025

Por. číslo: .../RVPS/mm/rrrr

Vlastník/držiteľ (meno):.....ulica.....

Obec..... okres.....kraj.....

Stanovište včelstiev (adresa):.....Registračné číslo:.....

Nariadené opatrenia č. .....Číslo laboratórneho protokolu:.....

Počet likvidovaných včelstiev: Dátum likvidácie:.....

Prítomní pri likvidácii:.....

.....

Likvidácia včelárskeho náradia

Por. číslo	Názov včelárskeho náradia	Počet kusov	Poznámka
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			
19.			
20.			

V ..... dňa .....

.....
Podpis úradného veterinárneho lekára, odtlačok pečiatky

Usmernenie presunu včelstva za znáškou podľa kvitnutia medonosných rastlín: Kočovný poriadok.

I. Všeobecné pokyny

1. Kočovným poriadkom sa riadia aj včelári, ktorí menia trvalé stanovište včelstiev.
2. Podmienky kočovania sú stanovené v § 4 vyhlášky č. 285/2017 Z. z.
3. Včelári, ktorí presúvajú včelstvá mimo trvalého stanovišťa uvedeného v centrálnom registri resp. mimo kataster obce, v ktorom má umiestnené svoje včelstvá, sú povinní po zaevidovaní svojho plánu kočovania do centrálneho registra si dať potvrdiť **„Sprievodný doklad“ na premiestnenie včelstiev (vzor príloha č. 1 tohto programu)** minimálne 5 dní pred vykočovaním. Príslušná RVPS, v pôsobnosti ktorej majú včelstvá trvalé stanovište, po preverení nákazovej situácie v miestach určenia zadaných vlastníkom alebo držiteľom zvierat potvrdzuje na premiestnenie včelstiev sprievodný doklad, ktorí je vygenerovaný centrálnym registrom. Sprievodný doklad potvrdí príslušná RVPS za podmienok stanovených v „Pláne veterinárnej prevencie a ochrany územia SR“ a v eradikačnom programe moru včelieho plodu (MVP).
   - povinné vyšetrenie meliva s negatívnym výsledkom u chovateľov matiek a kočujúcich včelárov hradené chovateľom (zmesné vzorky môžu byť vytvorené maximálne z 25 včelstiev, vyšetrené musia byť všetky kočujúce včelstvá) vykonanie klinických prehliadok pred premiestnením podľa bodu 3.7 tohto programu (poverený asistent úradného lekára priradený na príslušný rajón, úradný veterinárny lekár, súkromný veterinárny lekár) s negatívnym výsledkom v danej lokalite kde sa včely držia
   - v prípade pozitívneho výsledku vyšetrenia je chov podozrivý na MVP a úradný veterinárny lekár postupuje podľa platného eradikačného programu, do vylúčenia MVP platí zákaz akéhokoľvek premiestňovania, teda aj kočovania
   - trvalé stanovište včelstiev aj kočovné stanovište včelstiev musí byť mimo ohniska a ochranného pásma MVP.
4. Včelnica musí byť označené podľa § 5 vyhlášky č. 285/2017 Z. z., vzor označenia je uvedený v prílohe č. 5 (vlastník, adresa , registračné číslo CEHZ, kontakt, značka s označením biologické nebezpečenstvo včely)
5. Kočovník prikočovanie a návrat z kočovania zaznačí do 2 dní v centrálnom registri včelstiev. Ak včelstvá nie sú po skončení kočovania presunuté na pôvodné stanovište oznámi vlastník novovzniknuté stanovište podľa § 3 ods. 1 vyhlášky č. 285/2017 Z. z.
6. Po skončení premiestňovania včelstiev za účelom kočovania musí byť kópia sprievodného dokladu do 30 dní od skončenia kočovania vrátená na RVPS, ktorá ho vydala.

II. Veterinárne požiadavky

1. Povinné vyšetrenie meliva u chovateľov matiek a kočujúcich včelárov hradené chovateľom (zmesné vzorky môžu byť vytvorené maximálne z 25 včelstiev, vyšetrené musia byť všetky kočujúce včelstvá) najneskôr do 30. marca príslušného roku.
2. Vykonanie klinických prehliadok a prípadný odber vzoriek plodového plástu na vylúčenie MVP a HVP pri podozrení na výskyt v danej lokalite kde sa včely držia.

3. AÚVL resp. úradný veterinárny lekár po vykonaní prehliadky plodísk všetkých včelstiev na stanovišti vyplní tlačivo „klinická prehliadka včelstiev“. V ohnisku a ochrannom pásme MVP, je akékoľvek premiestňovanie včelstiev zakázané. Ak bude vyhlásené ohnisko a ochranné pásmo v mieste prikočovania včelstvá sa nesmú ďalej premiestňovať a musia ostať na mieste do zrušenia ohniska a ochranného pásma úradným veterinárnym lekárom.
4. Poverený AÚVL resp. úradný veterinárny lekár v rajóne je povinný pri podozrení na MVP a MVP informovať príslušnú RVPS a následne postupovať podľa pokynov úradného veterinárneho lekára.
5. Na základe zaevidovania plánov kočovania v centrálnom registri včelstiev príslušná RVPS, v pôsobnosti ktorej majú včelstvá trvalé stanovište, po preverení nákazovej situácie v miestach určenia zadaných vlastníkom alebo držiteľom zvierat vydáva na premiestnenie včelstiev sprievodný doklad.
6. Ak dôjde k zmene v nákazovej situácii v chovoch včiel v mieste trvalého alebo prechodného stanovišťa včelstiev ako aj v mieste, kam sa majú včelstvá, resp. ich súčasti premiestniť, úradný veterinárny lekár príslušnej RVPS zruší písomný súhlas, ktorý vydal.
7. Z dôvodu potreby ochrany zdravia včiel v šľachtiteľských chovov Slovenskej kranskej včely sa nepovoľuje kočovanie do ochranného pásma v okruhu minimálne 5 km od trvalého stanovišťa šľachtiteľských chovov (viď nižšie).

III. Nevydanie sprievodného dokladu na premiestnenie včelstiev

RVPS nevydá sprievodný doklad ak je v mieste trvalého stanovišťa:

1. Podozrenie na MVP/HVP až do jeho vylúčenia
2. Vymedzené ohnisko a ochranné pásmo MVP/HVP
3. Pri plánovaní premiestňovania do ochranného pásma v okruhu minimálne 5 km od trvalého stanovišťa šľachtiteľských chovov
4. Pri porušovaní veterinárnych podmienok stanovených platnou legislatívou SR a EÚ a eradikačným programom na MVP a HVP v minulých obdobiach.

IV. Odporúčanie

Kočovné vozy a prívesy odporúčame umiestňovať vo vzdialenosti 40 m od seba z bezpečnostných a epizootologických (zverozdravotných) dôvodov.
Odporúča sa umiestniť včelstvá mimo miest kde sa zdržiavajú alebo prechádzajú ľudia a hospodárske zvieratá.

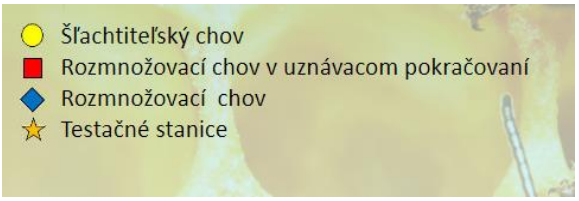
V. Dozor

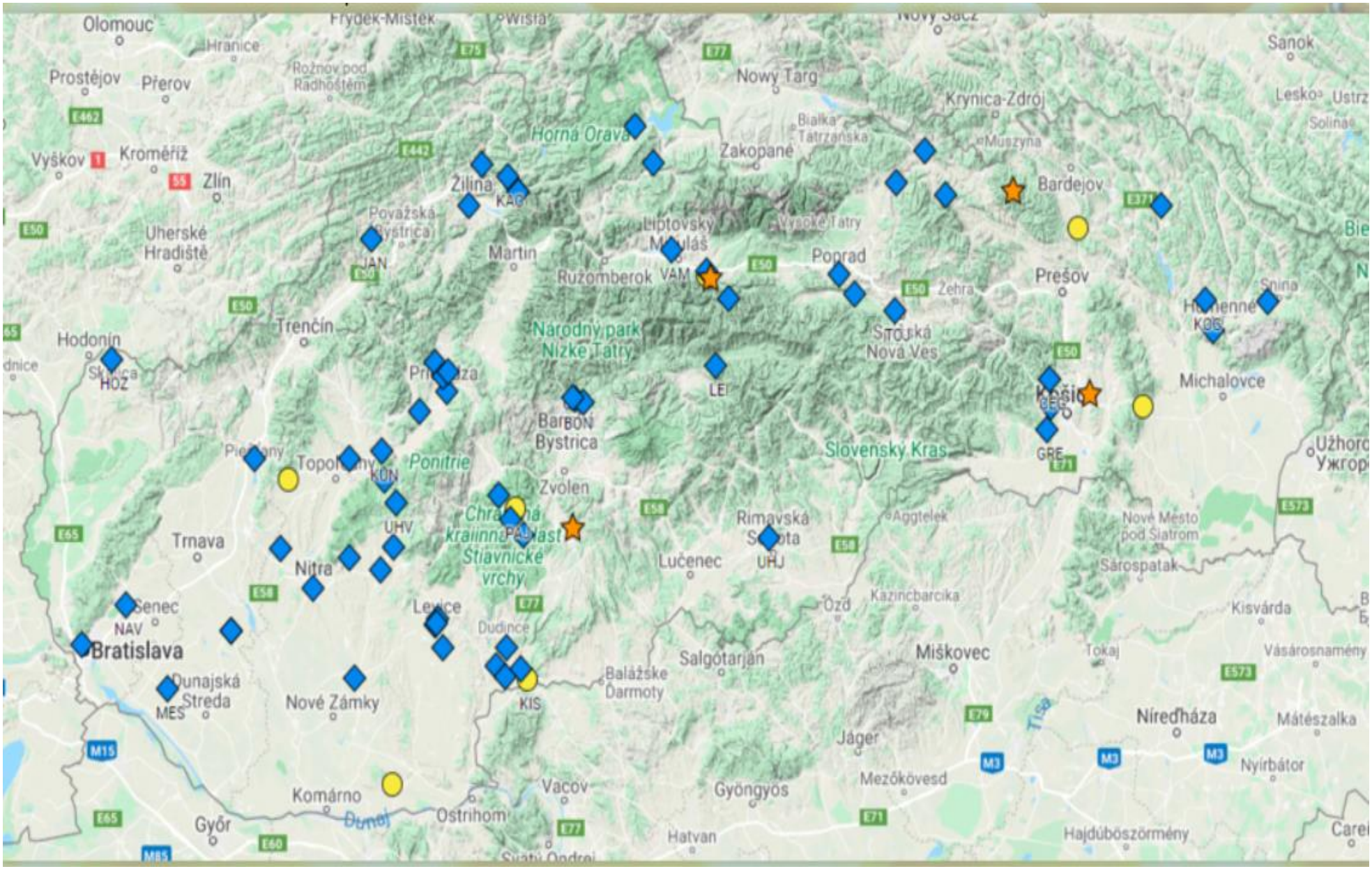
Dozor nad dodržiavaním kočovného poriadku vykonáva príslušná RVPS prostredníctvom AÚVL povereného na daný rajón.

Zoznam a umiestnenie šľachtiteľských chovov :

P. č.	Č. z CRV*	adresa	Stanovište	n.v.	Skr. chovu
1	10385	Bojtim Ján, 076 61 Dargov 50	Dargov	160	BOJ
2	11013	NPPC – VÚŽV - Ústav včelárstva, ul. Dr. Gašperíka 599, 033 80 L Hrádok	Liptovský Hrádok	720	HRA
3	8867	Kiss Alexander, Hontianska cesta č.57, 936 01 Šahy	Šahy	150	KIS
4	750	Maniak Martin, Bernolákova 18, 065 03 Podolinec	Podolinec	600	MAM
5	13058	Sokol Vladimír, Lúčna 546/4,08641 Raslavice	Raslavice	800, 450	SOK
6	11113	Štefaňák Jozef, 956 05, Nitrianska Blatnica 28	Nitrianska Blatnica	220	STJ
7	346111	Mlynarčík Stanislav Ing., Energetikov 5, 969 01 Banská Štiavnica			

*****Podľa údajov Centrálneho registra včelstiev (CEHZ Žilina)

Olomouc
Prostějov
Přerov
Vyškov
Kroměříž
Zlín
Uherské Hradiště
Hodonín
Trenčín
Trnava
Nitra
Senec
NAV
Bratislava
Dunajská Streda
MES
Nové Zámky
Komárno
Győr
Dunaj
Ostrihom
Vacov
Hatvan
Lučenec
Zvolen
Banská Bystrica
BBY
Ponitrie
Chránená krajinná oblasť Štiavnické vrchy
Martin
Ružomberok
Liptovský Mikuláš
Vysoké Tatry
Horná Orava
Žilina
Považská Bystrica
Zakopané
Nowy Targ
Krynica-Zdrój
Bardejov
Poprad
Prešov
Sninа
Michalovce
Sečovská Nová Ves
Slovenský Kras
Rimavská Sobota
Lučenec
Salgótarján
Balážske Dármoty
Miškovec
Kisvárda
Nyírbátor
Mátészalka
Mezőkövesd
Gyöngyös
Jászberény
Tokaj
Sárospatak
Nové Mesto pod Šiatrom
Ózd
Kazincbarcika
Aggtelek
Jászberény
Hajdúböszörmény
Debrecen
Užhorod
Ужгород
Sanok
Lesko
Ustrzyki
Solinа
Muszyna
Bialka Tatrzańska
Zehra
Tisa
Dunaj
E50
E58
E65
E77
E75
E442
E462
E371
E573
E79
E71
M15
M3
M85
55
1